

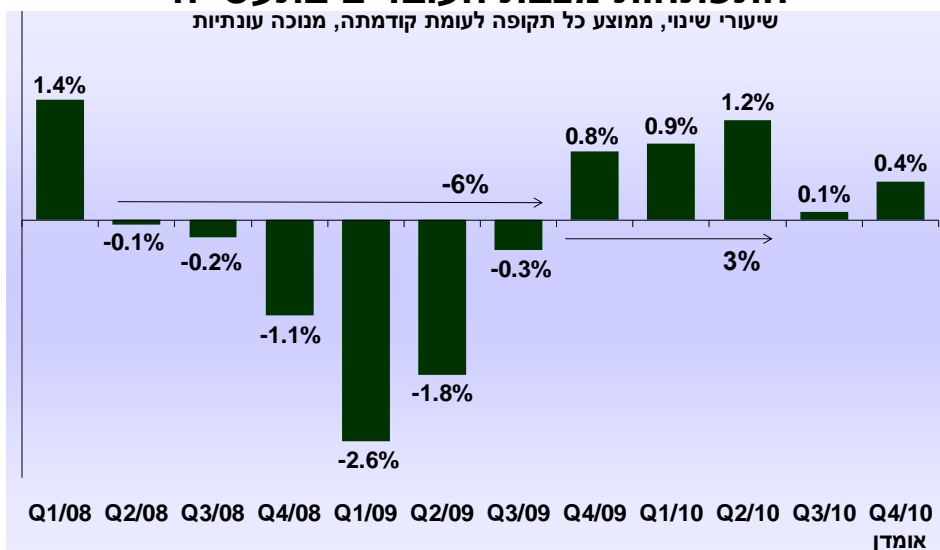
תעסוקה

בדומה להתפתחות התפוקה והיצוא התעשייתי, הרי שגם התפתחות התעסוקה בתעשייה לא הייתה אחידה על פני השנה החולפת. המפנה החיובי בתעסוקה בשנת 2010 החל עוד בסוף 2009, עת נבלמה מגמת פיטורי העובדים והחלה קליטת עובדים מהירה לתעשייה, בקצב של כ- 1% לרבעון. מגמה זו של קליטת עובדים מהירה, אשר נמשכה כשלושה רבעונים ברציפות עד לרבע השני של 2010, נבלמה במחצית השנייה של 2010.

כך, למרות הקליטה המאסיבית של עובדים לתעשייה עד אמצע 2010 (גידול מצטבר של כ- 3%, שהם כ- 10,000 איש), טרם חזרה מצבת העובדים להיקפה ערב המשבר, זאת לנוכח הירידה החדה במספר המועסקים בתעשייה במהלך המשבר הגלובלי (ירידה של כ- 16%, שהם כ- 22 אלף איש).

התפתחות מצבת העובדים בתעשייה

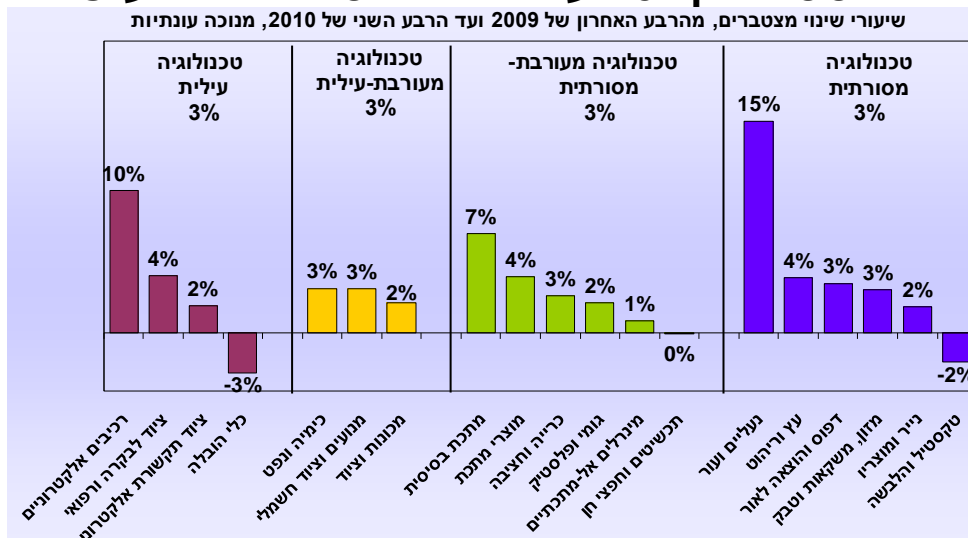
שיעורי שינוי, ממוצע כל תקופה לעומת קודמתה, מנוכה עונתיות

קליטת העובדים המחודשת בשלב ההתאוששות (מסוף 2009 ועד אמצע 2010) הקיפה את מרבית ענפי התעשייה, למעט ענפי הטקסטיל וההלבשה וכלי ההובלה, שהמשיכו לפטר עובדים גם בתקופת ההתאוששות.

בשלב ההתאוששות - קליטת עובדים מחודשת במרבית ענפי התעשייה

שיעורי שינוי מצטברים, מהרבע האחרון של 2009 ועד הרבע השני של 2010, מנוכה עונתיות

¹ מאז הרבע השני של 2008, ועד לרבע השלישי של 2009.

כשליש מהקליטה בשלב ההתאוששות נגזר מענפי הטכנולוגיה המסורתית, הודות לגידול מהיר במצבת עובדי ענף המזון והמשקאות. נדגיש כי ענף זה, שהציג גידול מתמשך במצבת העובדים עוד מתחילת 2008², היה הענף היחיד אשר קלט עובדים גם בתקופת המשבר, הודות להיותו ענף מוטה שוק מקומי (פחות חשוף לטלטלות ביצוא) אשר נהנה מביקושים קשיחים יחסית.

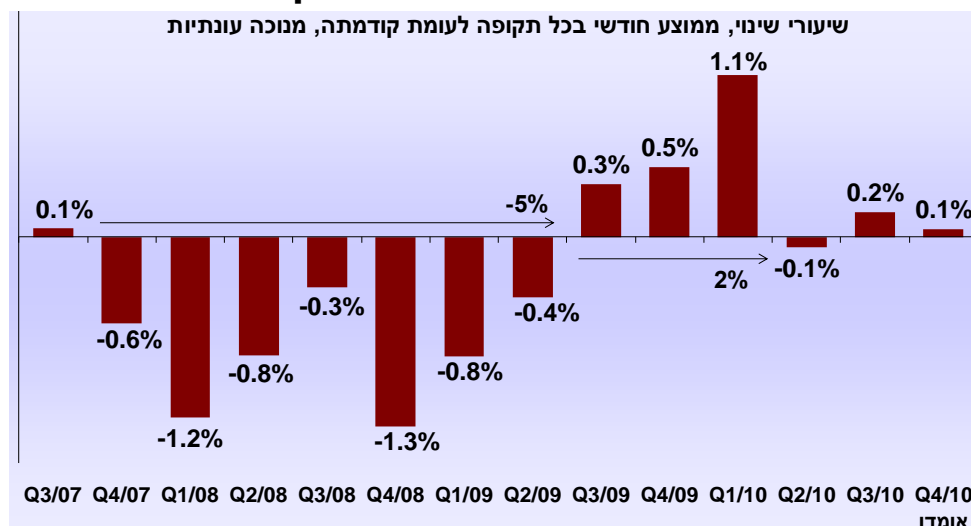
30% נוספים מהעובדים החדשים בתעשייה נקלטו בענפי הטכנולוגיה העילית, הודות לגידול ניכר במצבת העובדים בענפי האלקטרוניקה (הרכיבים האלקטרוניים והציוד לבקרה, פיקוח ורפואי); וכרבע מהעובדים נקלטו בקבוצת ענפי הטכנולוגיה המעורבת-מסורתית (בעיקר בענף מוצרי המתכת) ויתר העובדים נקלטו בענפי הטכנולוגיה המעורבת-עילית.

הודות לקליטת העובדים המהירה בתחילת השנה, צפויה מצבת עובדי התעשייה בסיכום שנת 2010 להיות גבוהה בכ- 2% בהשוואה לשנה קודמת, ולעמוד על כ- 354 אלף איש. עלייה זו, חלה לאחר ירידה חדה, של כ- 5%, במצבת העובדים הממוצעת בתעשייה בשנת 2009 ולאחר חמש שנים רצופות של קליטת עובדים בשיעור שנתי ממוצע של 2.2%.

לצד קליטת המועסקים המחודשת, הגדילו התעשיינים בהדרגה גם את שעות העבודה למועסק, על ידי הוספת שעות נוספות ומשמרות. הגידול בשעות העבודה למועסק, שהחל ברבע השלישי של 2009 הגיע לשיאו ברבע הראשון של 2010, והשלים עלייה מצטברת של כ- 2% בשלושה רבעונים.

זה המקום להזכיר, כי גידול זה בשעות העבודה למועסק, חל לאחר כשנתיים רצופות של ירידה (ירידה מצטברת של 5%), ולכן גם בשיאו של הגידול (בתחילת 2010) היו שעות העבודה למועסק נמוכות בכ- 3.5% מרמתן בטרם החלו סממני המשבר בתעשייה, ברבע השני של 2007. כך, שניכר כי התעשייה טרם הגיעה לניצול מלא של תשומות העבודה.

התפתחות שעות העבודה למועסק בתעשייה

גידול זה בשעות העבודה למועסק נבלם מיידית עם תחילת הנסיגה ביצוא, כבר ברבע השני של 2010. שינוי המגמה בשעות העבודה למועסק היווה למעשה אינדיקטור מקדים לבלימת הצמיחה המואצת בתעשייה, שבאה לידי ביטוי בתפוקת התעשייה לאחר כרבעון - ברבע השלישי של 2010.

² למעט ברבע הראשון של 2009, בו נרשמה ירידה מתונה במצבת העובדים.

כך, למרות הגידול בשעות למועסק בשלב ההתאוששות, הרי שבסיכום 2010 נרשם בשעות העבודה למועסק בתעשייה גידול מתון בלבד, של כ- 1%, בהשוואה לממוצע 2009.

השילוב של גידול בשעות העבודה למועסק (1%) ובמספר המועסקים בתעשייה (2%), הביא לגידול של כ- 3% בסך שעות העבודה בתעשייה בשנת 2010 בהשוואה לשנה קודמת, זאת לאחר נסיגה חדה בשעות בשנת 2009 (-6.6%).

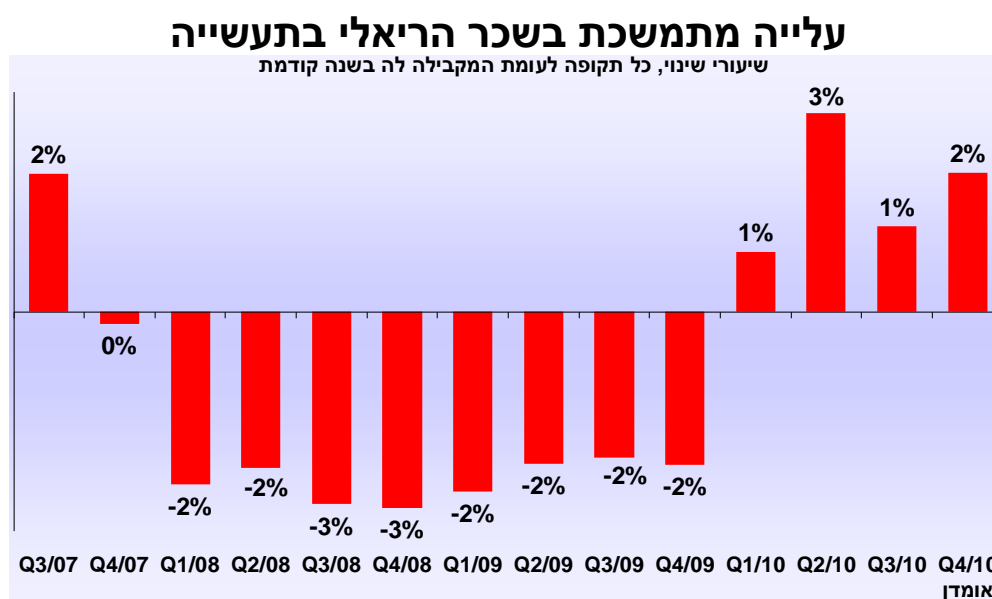
פריון העבודה

בסיכום שנת 2010, נמצא כי העלייה בשעות העבודה בתעשייה לא הדביקה את קצב הצמיחה המהיר של התפוקה התעשייתית (9%), ובכך אפשרה לתעשייה לרשום גידול מהיר, של כ- 6%, בפריון העבודה בתעשייה (תוצר לשעת עבודה). גידול זה, חל לאחר עלייה מתונה, של קרוב ל- 1% בפריון העבודה בשנת 2009.

גידול זה, משקף עלייה מהירה בפריון העבודה במרבית קבוצות ענפי התעשייה, למעט ענפי הטכנולוגיה המסורתית, שרשמו גידול מתון ביותר. גידול בולט נרשם בפריון ענפי הכימיה והתרופות, הגומי והפלסטיק, המתכת והטקסטיל וההלבשה. מנגד, בלטה לרעה הירידה החדה בפריון ענף הרכיבים האלקטרוניים.

שכר

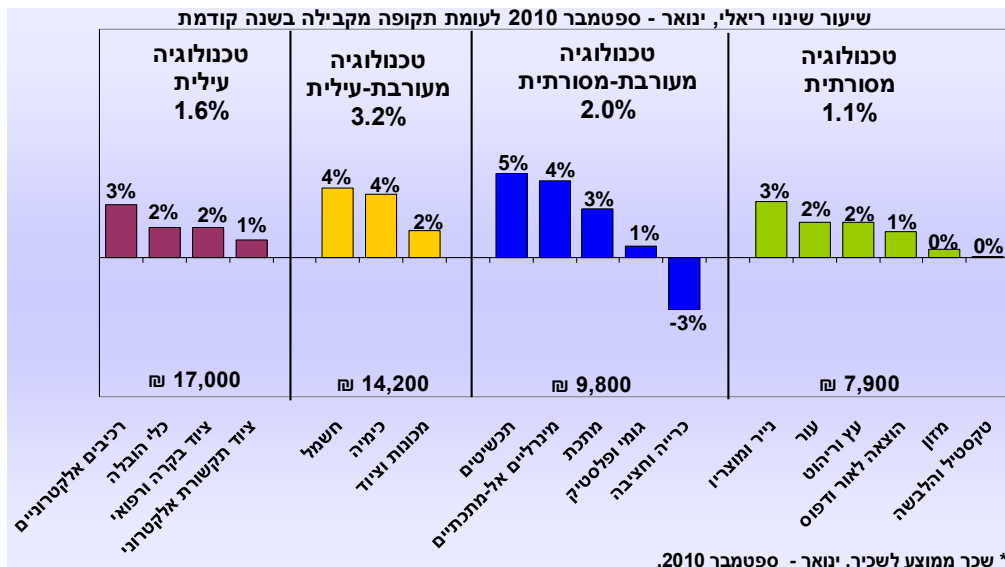
על רקע ההתאוששות והגידול המהיר בפריון העבודה, חודשה ב- 2010 העלייה הריאלית בשכר הממוצע בתעשייה, לאחר נסיגה ממושכת בשכר מאז הרבע האחרון של 2007.

בסיכום שנת 2010 עלה, להערכתנו, השכר הממוצע למשרת שכיר בתעשייה בשיעור ריאלי של קרוב ל- 2% לעומת ממוצע 2009, זאת לאחר ירידה של כ- 2.3% מדי שנה בשנים 2008-2009 ולאחר ארבע שנים רצופות (2007 – 2004) של עליות שכר בשיעור ריאלי ממוצע של 2.6% לשנה. עליית השכר הריאלי משקפת עלייה של כ- 4.5% בשכר הנומינלי הממוצע בתעשייה, אשר נשחקה בחלקה בשל עליית מחירים בשיעור שנתי ממוצע, הנאמד בכ- 2.7% בשנת 2010.

עליית השכר הריאלי ב- 2010³ הקיפה את מרבית ענפי התעשייה, ובאה לידי ביטוי בעליות ריאליות חדות יחסית בענפי הטכנולוגיות המעורבות.

התפתחות השכר הריאלי בענפי התעשייה*

השכר הממוצע למשרת שכיר בתעשייה בשנת 2010 נאמד בכ- 11,600 ש"ח לחודש, כ- 40% מעל השכר הממוצע במשק (8,500 ₪ לחודש) ופי 3 משכר המינימום (3,850 ₪ לחודש).

שכר ממוצע זה, משקף שונות רבה בין ענפי התעשייה השונים: בעוד השכר החודשי הממוצע בענפי הטכנולוגיה העילית נאמד בכ- 17,000 ש"ח לחודש בשנת 2010; הרי שבענפי הטכנולוגיה המסורתית נאמד השכר החודשי הממוצע ב- 7,900 ש"ח, נמוך בכ- 30% מהשכר הממוצע בתעשייה ובכ- 50% מהשכר בענפי הטכנולוגיה העילית, אך עדיין כפול משכר המינימום.

שכר חודשי ממוצע למשרת שכיר בתעשייה – 2010*

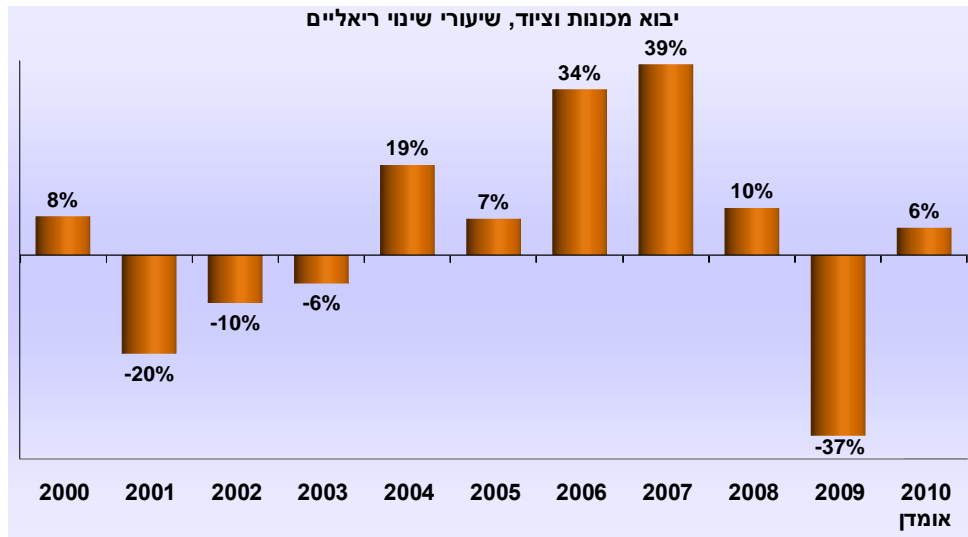

³ אומדן מחלקת המחקר הכלכלי, המבוסס על נתוני שלושת הרבעונים הראשונים של 2010.

השקעות במכונות ובציוד

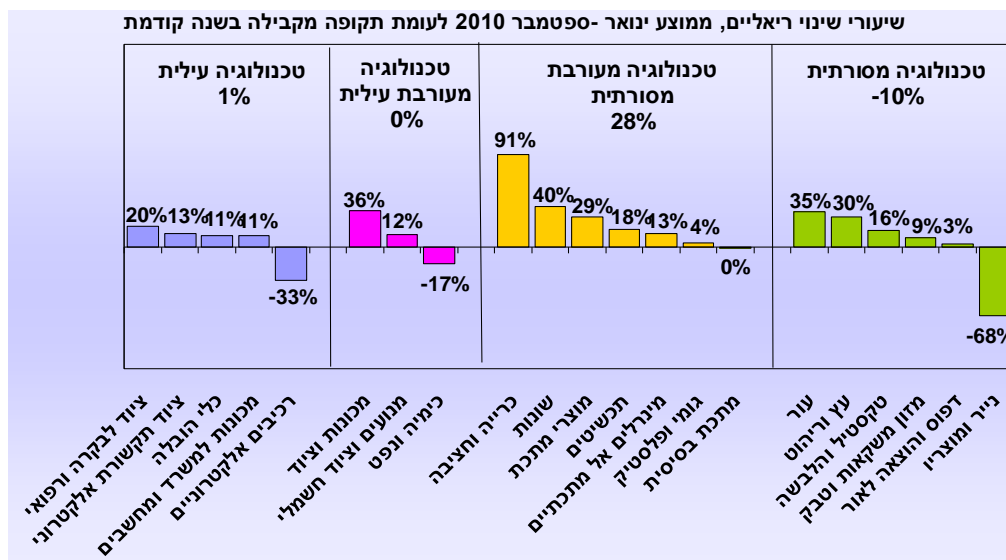
התאוששות הפעילות בתעשייה בשנת 2010 באה לידי ביטוי גם בהשקעות. להערכתנו, בשנת 2010 חל גידול ריאלי של כ-6%⁴ בהשקעות התעשייה במכונות ובציוד מיבוא. גידול זה, חל לאחר נסיגה דרמטית, של כ-37%, בשנת 2009 ולאחר חמש שנים רצופות של עלייה מהירה בהשקעות התעשייה, בשיעור שנתי ממוצע של 21%.

עלייה מחודשת בהיקף השקעות התעשייה

הגידול בהשקעות התעשייה ב-2010 משקף גידול מחודש בהשקעות מרבית ענפי התעשייה²², ונגזר ברובו מגידול ההשקעות בענפי המכונות והציוד, מוצרי המתכת, והציוד האלקטרוני לבקרה, לפיקוח וציוד רפואי. גידול זה, קוזז בחלקו בשל ירידה בולטת בהשקעות ענף הכימיה לצד נסיגה בהשקעותיהם של ענפי הרכיבים האלקטרוניים והנייר ומוצריו (ככל הנראה, על רקע סיום ההשקעות הגדולות שביצעו החברות אינטל ונייר חדרה בשנה - שנתיים החולפות).

גידול בהשקעות מרבית ענפי התעשייה

⁴ אומדן מחלקת המחקר הכלכלי, המבוסס על נתוני שלושת הרבעונים הראשונים של 2010.

איומים והזדמנויות לקראת 2011

איומים

- ✓ **האטה צפויה ב- 2011 בקצב הצמיחה העולמי, אשר תיגזר בעיקר מהכלכלות המפותחות, אליהן מופנה עיקר יצוא הסחורות הישראלי – האטה צפויה בקצב צמיחת הכלכלה האמריקאית⁵, אליה מופנים כ- 30% מיצוא הסחורות של ישראל, לצד האטה גם בגוש האירו, אליו מופנים כ- 30% נוספים מיצוא הסחורות. לפיכך, צפוי הסחר העולמי של סחורות לרשום בשנה הקרובה האטה ניכרת בקצב התרחבותו: 5.9% בשנה הקרובה, לאחר 12.4% בשנת 2010.**
- ✓ **חוסר וודאות באשר ליציבות הכלכלית העולמית – למרות הצפי להמשך הצמיחה, הרי שעדיין ישנה רמה גבוהה ביותר של אי-וודאות וגורמי סיכון רבים, המאיימים על יציבותה של הכלכלה העולמית.**
- ✓ **עלייה קלה נוספת צפויה במחירי התשומות – לאחר זינוק חד במחירי מרבית חומרי הגלם לתעשייה בשנה החולפת, צפויים מחירי חומרי הגלם להישאר ב- 2011 ברמה גבוהה יחסית, תוך עליות מתונות. כך למשל, מדד חומרי הגלם התעשייתיים, אשר עלה בקרוב ל- 45% בממוצע שנת 2010, צפוי לעלות בכ- 5% נוספים בשנת 2011⁶.**
- ✓ **מגמה של העלאות ריבית במדינות צומחות ברחבי העולם – ברזיל, הודו, אוסטרליה, קנדה, שבדיה ואפילו סין: כולן החלו בתהליך זהיר של העלאת ריבית במהלך 2010. בהנחה שתימשך הצמיחה המהירה באותן הכלכלות, יש לצפות שמגמה זו של העלאות ריבית תימשך גם במהלך 2011. לרשימה זו מצטרפת, כידוע, גם ישראל. עליית סביבת הריבית ברחבי העולם תומכת בריסון הביקושים והצמיחה.**
- ✓ **צפי לעליית פערי הריבית מול ארה"ב וגוש האירו- לפי הציפיות הנגזרות משוק ההון צפויה ריבית בנק ישראל להמשיך ולעלות במהלך שנת 2011 בכ- 1% עד 1.5%, זאת בעוד הריבית בארה"ב צפויה להישאר ללא שינוי לפחות עד סוף 2011. עליית פער הריבית צפויה להגביר את הלחצים לייסוף שערן של השקל ביחס לדולר, שהינו המטבע העיקרי שמשפיע על היצוא הישראלי (למעלה מ- 75% מעסקאות היצוא נקובות בדולרים).**
- ✓ **הייסוף בשער החליפין צפוי להימשך – המשך המדיניות המרחיבה בארה"ב, אשר תומכת בהחלשות הדולר בעולם, לצד התחזקות השקל על רקע פערי הריבית הצפויים, תתמוך להערכתנו במגמת הייסוף של השקל ביחס לדולר. מגמת הייסוף תפגע גם בשנת 2011 בכושר התחרות של היצוא הישראלי. כך, לפי סקר שערכה מחלקת המחקר הכלכלי של התאחדות התעשיינים¹⁵, במידה ושער החליפין יעמוד על כ- 3.5 ש"ח לדולר בממוצע, צפויה התעשייה לרשום הפסד עסקאות כולל (לשוק המקומי וליצוא) בשיעור של כ- 3.4%¹⁷, ואובדן מקומות תעסוקה (קיימים ו/או פוטנציאליים) בשיעור של 2.5%.**

⁵ על פי תחזיות עדכניות של ה-Economist, ארה"ב צפויה לצמוח ב- 2011 ב- 2.2%, לאחר צמיחה של 2.7% ב- 2010. גוש האירו צפוי לצמוח בשיעור מתון של 0.9%, לאחר 1.6% ב- 2010.

⁶ מדד Industrial raw materials, המפורסם על ידי ה-Economist.

- ✓ **מעבר קווי יצור ופיתוח לחו"ל** – המגמה של העברת קווי ייצור ופיתוח לחו"ל גוברת במהלך השנים ומאיימת על עתיד התעשייה המקומית. מסקר שערכה מחלקת המחקר הכלכלי בפברואר 2010, נמצא כי בתוך כשנתיים 45% ממפעלי התעשייה יהיו בעלי פעילות יצרנית בחו"ל.
- ✓ **תחזית זו מניחה יציבות במצב הביטחוני**. הידרדרות במצב הביטחוני תביא להרעה גם במצב הכלכלי.

הזדמנויות

- ✓ **צמיחה מהירה בשווקים המתפתחים** - בשנת 2011 צפויה צמיחה מהירה במדינות המתפתחות, המהוות כ- 30% מיצוא הסחורות הישראליות. הסטת הסחר לכיוון שווקים אלו, ובראשם סין והודו, הצפויות להתרחב בשנת 2011 בכ- 8.9% ו- 8.6%, בהתאמה⁷, מהווה פוטנציאל צמיחה משמעותי.
- ✓ **המשך המדיניות המרחיבה בארה"ב** – לפי מרבית ההערכות תישאר הריבית הנמוכה בארה"ב לפחות עד סוף 2011, כשבפתח יצאה לדרך תוכנית ההרחבה המוניטרית השנייה (QE2). המשך המדיניות המרחיבה, במידה ותצליח, תוכל למנוע האטה חדה יותר בכלכלה האמריקאית, ובכך תסייע למיתון ההאטה בסחר העולמי בכלל ולצמיחה בפרט.
- ✓ **קרקע פורייה להמשך הגידול בביקושים המקומיים מצד שוק העבודה** – הירידה המתמשכת בשיעור האבטלה במהלך השנה החולפת, לצד קליטת העובדים המואצת והגידול הריאלי בשכר הממוצע במשק, ימשיכו לתמוך בגידול הביקושים המקומיים.
- ✓ **סביבת מס תחרותית לתעשייה המייצאת** – בשנת 2011 תכנס לתוקף הרפורמה בחוק עידוד השקעות הון, לפיה שיעור מס החברות לתעשייה המייצאת⁸ ירד ל- 15% במרכז ו- 10% בפריפריה. בסופו של התהליך יגיע שיעור מס החברות לתעשייה המייצאת ל- 12% במרכז ו- 6% בפריפריה. מס החברות הנמוך בעולם.
- ✓ **פעילות מואצת בענף הבנייה** – לנוכח הביקושים הערים בענף הנדל"ן למגורים, צפויה להערכתנו בשנה הקרובה עלייה נוספת בהיקפי הבנייה הפרטית למגורים, אשר תתמוך בביקושים המקומיים למוצרי התעשיות הנלוות לענף זה.
- ✓ **עלייה בתחושת העושר של הציבור** – באוקטובר 2010 הגיע תיק הנכסים של הציבור לרמה הגבוהה בכ- 25% מרמתו ערב המשבר. אפקט העושר ימשיך לתמוך בביקושי הצרכנים המקומיים, שכן להערכתנו גם בשנה הקרובה יחול גידול בתיק הנכסים של הציבור, אם כי תוך האטה ניכרת בקצב.
- ✓ **תקציב דו-שנתי** – אישור תקציב דו-שנתי ל- 2011/12 יאפשר להוציא לפועל תכניות רב שנתיות, תוך קביעת סדרי עדיפויות יעילים, הקצאת תקציבים לסעיפים מחוללי צמיחה, וחזוק אמינות המדיניות התקציבית.
- ✓ **שיתוף הפעולה הפורה בין ראשי המגזר העסקי להסתדרות** - מסייע ליישוב סכסוכי עבודה ולהקטנת מספר השביתות והעיצומים במשק, ולקידום רפורמות חשובות.

⁷ ע"פ תחזיות עדכניות של ה-Economist.
⁸ מעל 25% מהמחזור מופנה ליצוא.

תחזית לתעשייה בשנת 2011

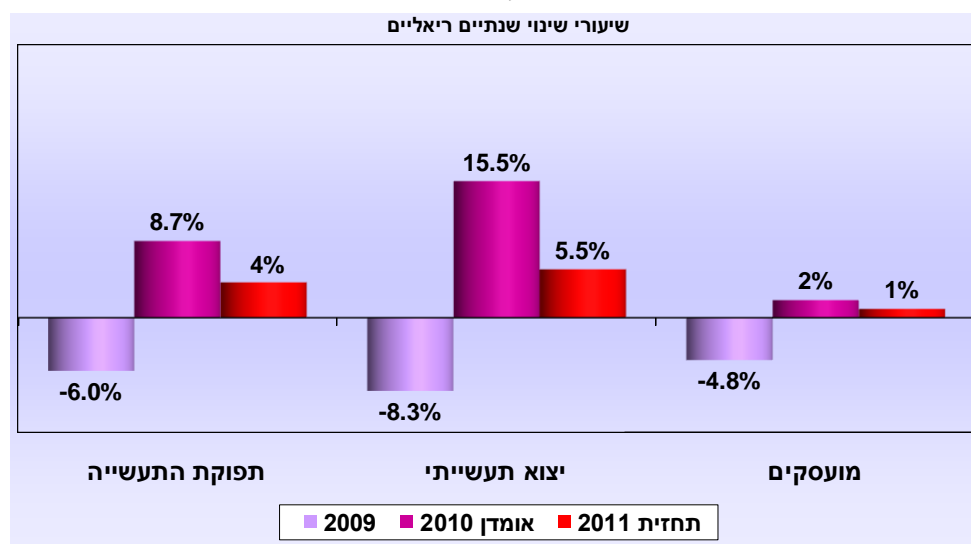
למרות אי הוודאות הגבוהה השוררת כיום באשר להתפתחויות בכלכלה העולמית וגורמי הסיכון הרבים המאיימים על יציבותה, מהווה התחזית המוצגת כאן תרחיש סביר, המשקף, להערכתנו, את המגמות הצפויות בשנה הקרובה.⁹

לאחר ההתאוששות המהירה שנרשמה בשנת 2010, צפויה בשנת 2011 האטה ניכרת בקצב צמיחת התעשייה:

■ גידול ריאלי ממוצע של כ- 4% צפוי בתפוקת התעשייה בשנת 2011, זאת לאחר גידול של כ- 8.7% בשנת 2010 ונסיגה של כ- 6% בשנת 2009.

■ ההאטה בתפוקת התעשייה תיגזר בעיקרה מהאטה ניכרת ביצוא התעשייתי: בשנת 2011 צפוי היצוא התעשייתי לרשום גידול ריאלי של כ- 5.5%, לאחר עלייה חדה, הנאמדת בכ- 15.5% בשנת 2010 ונסיגה של 8.3% בשנת 2009.

תחזית לתעשייה – 2011

■ האטה צפויה גם בקצב קליטת העובדים: גידול מתון יחסית, של כ- 1%, צפוי במצבת עובדי התעשייה (דהיינו, קליטה של למעלה מ- 3,500 איש), זאת לאחר גידול של כ- 2% בשנת 2010 ונסיגה חדה, של כ- 5% בשנת 2009.

■ לצד קליטת העובדים המתונה, צפוי גידול נוסף בשעות העבודה למועסק, כחלק ממגמת הגדלת ניצולת תשומות העבודה בתעשייה לרמתן ערב פרוץ המשבר.

■ על רקע ההאטה הצפויה בקצב הצמיחה, צפויה בשנת 2011 האטה ניכרת גם בקצב גידול פריון העבודה (תוצר לשעת עבודה): גידול של כ- 1% צפוי בפריון, לאחר זינוק של כ- 6% בשנת 2010.

⁹ מומלץ להתעדכן במהלך השנה באשר לעדכון התחזיות במחלקת המחקר הכלכלי של התאחדות התעשיינים, אשר עוקבת באופן שוטף אחר המגמות והתחזיות להתפתחויות הכלכליות בעולם.

■ על רקע ההתאוששות בפעילות והגידול המתמשך בפריון העבודה, צפויים בשנת 2011 לחצים לעדכוני שכר, אשר צפויים להביא לשחיקה נוספת בכושר התחרות של התעשייה הישראלית. להערכתנו, **השכר בתעשייה** יעלה נומינלית במהלך¹⁰ שנת 2011 בכ- 5%, לאחר גידול נומינלי הנאמד בכ- 5.5% במהלך 2010.

■ **תחזית האינפלציה** לשנת 2011, כפי שנגזרת משוק ההון, עומדת על כ- 2.8%-2.9%¹¹ ולפי בנק ישראל תהיה אף למטה מכך – 2.6%¹², דהיינו בתוך תחום יעד המחירים של 1% עד 3%.

■ **תחזית שע"ח** עומדת על כ- 3.52 ₪ לדולר בסוף שנת 2011¹³.

■ **ריבית בנק ישראל** בסוף 2011, צפויה לעמוד, לפי בנק ישראל, על 3.3%²⁸.

¹⁰ סוף 2011 לעומת סוף 2010.

¹¹ נכון לסוף דצמבר 2010.

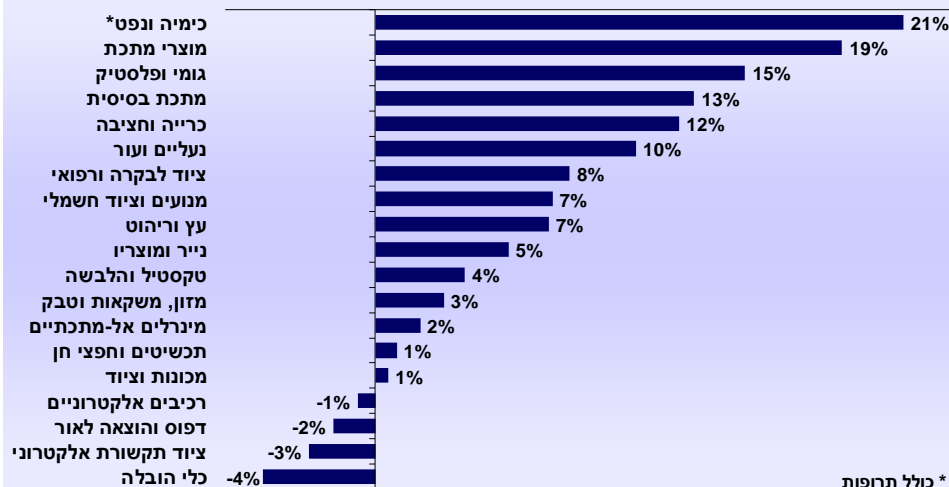
¹² ע"פ הערכת חטיבת המחקר של בנק ישראל, אשר פורסמה ב- 27.12.10.

¹³ מקור: יונתן כץ, 26.12.10.

נספח פרוט ענפי - סיכום שנת 2010

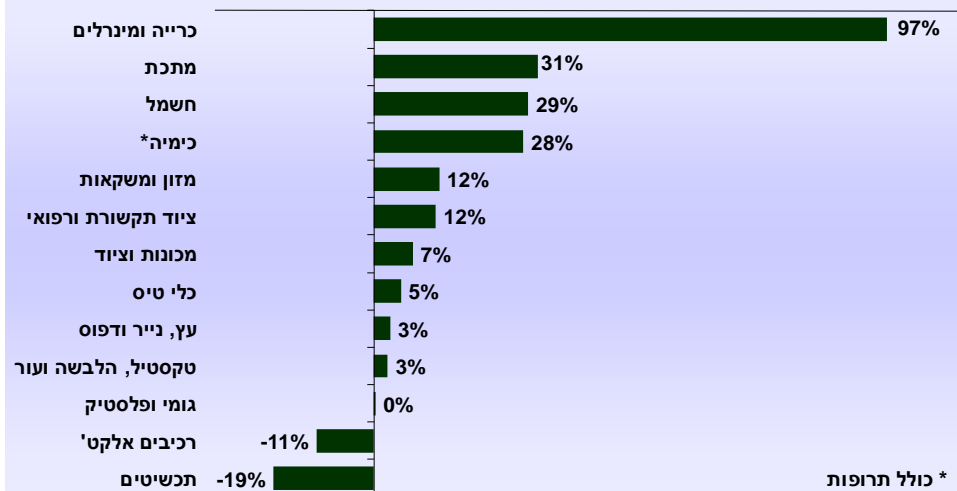
התפתחות תפוקת ענפי התעשייה

שיעורי שינוי ריאליים, ינואר - אוקטובר 2010 לעומת ממוצע 2009, נתונים מנוכי עונתיות

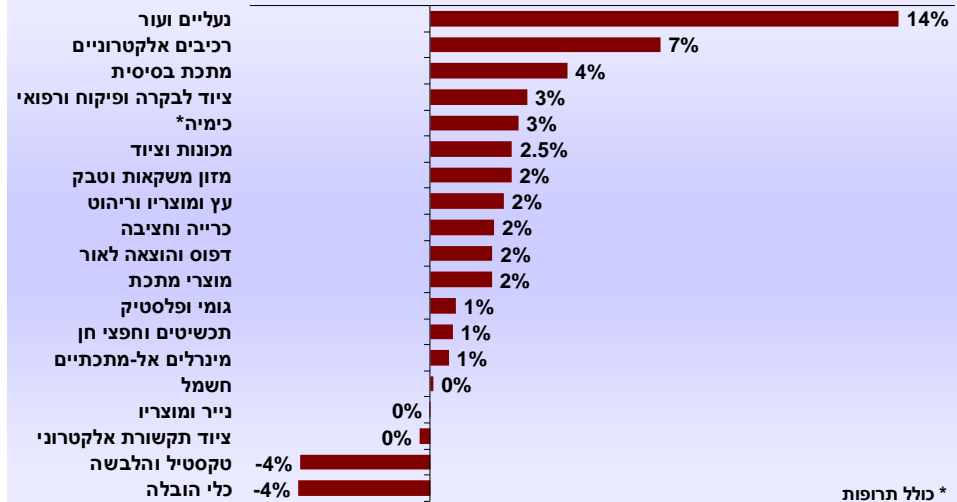
התפתחות היצוא בענפי התעשייה

שיעורי שינוי ריאליים, ממוצע ינואר-נובמבר 2010 לעומת ממוצע 2009, נתונים מנוכי עונתיות

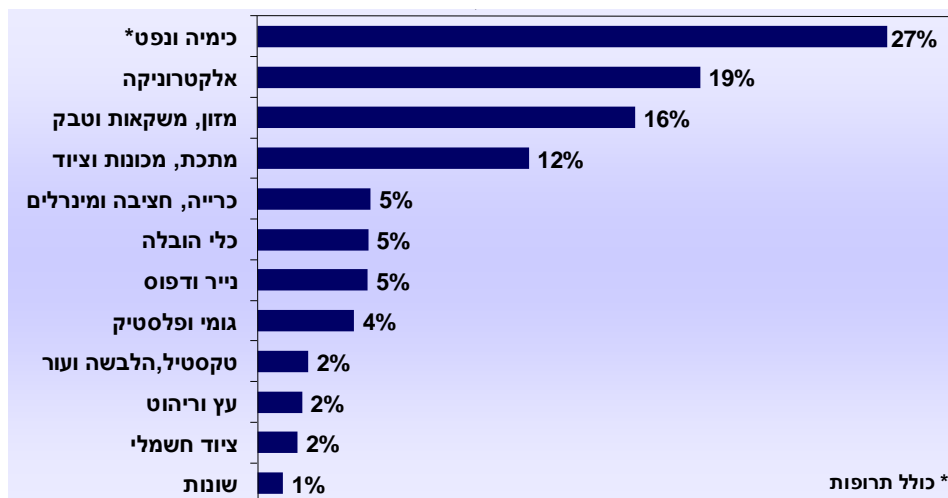
התפתחות מצבת העובדים בענפי התעשייה

שיעורי שינוי, ינואר - אוקטובר 2010 לעומת ממוצע 2009, נתונים מנוכי עונתיות

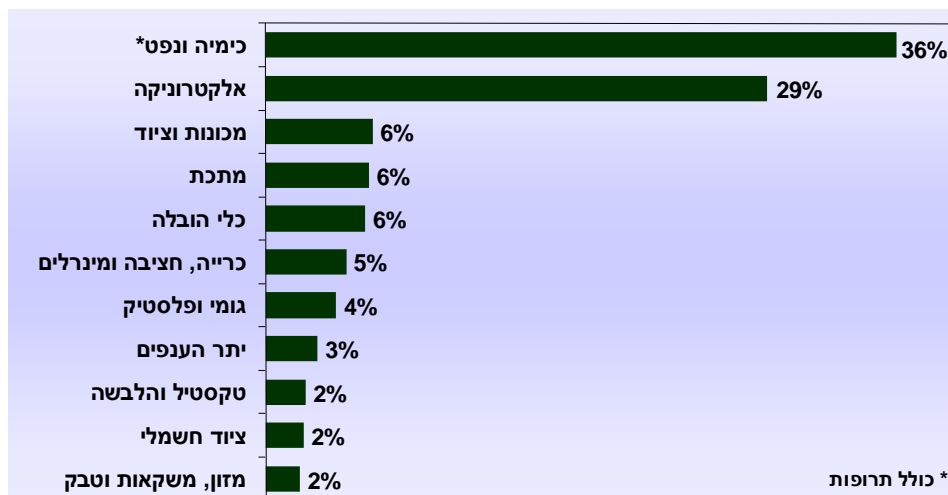

נספח התפלגות ענפית - 2010¹⁴

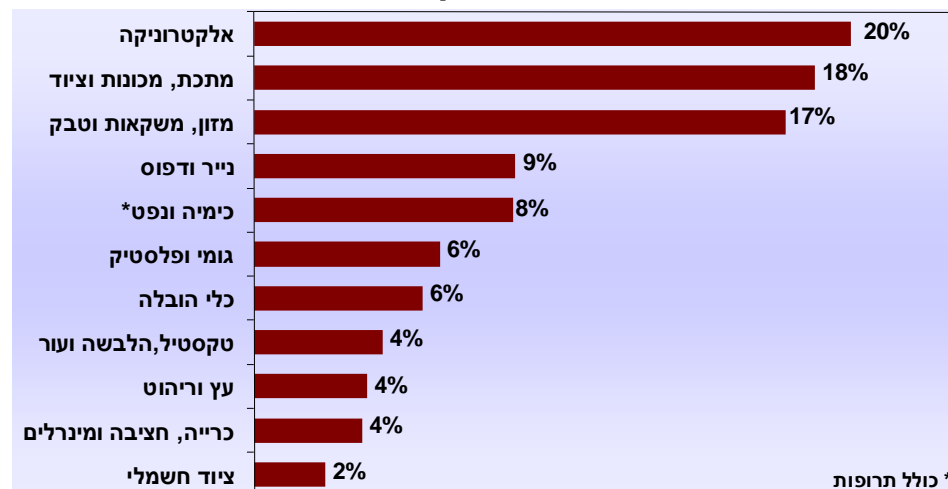
התפלגות מכירות התעשייה

התפלגות היצוא התעשייתי

התפלגות המועסקים בתעשייה

¹⁴ אומדנים לנתוני היצוא- בהתבסס על נתוני ינואר-נובמבר 2010; מכירות ותעסוקה - נתוני ינואר-אוקטובר 2010.

קבוצות ענפי התעשייה

<p>טכנולוגיה מעורבת עילית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ כימיקלים וזיקוק נפט ■ מכונות וציוד ■ מנועים וציוד חשמלי <p>טכנולוגיה מסורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ מזון, משקאות וטבק ■ טקסטיל והלבשה ■ עור והנעלה ■ נייר ומוצריו ■ דפוס והוצאה לאור ■ עץ ורהיטים 	<p>ענפי טכנולוגיה עילית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ רכיבים אלקטרוניים ■ ציוד לבקרה ופיקוח וציוד רפואי ומדעי ■ ציוד תקשורת אלקטרוני ■ כלי טייס ■ תרופות <p>טכנולוגיה מעורבת מסורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ כרייה וחציבה ■ מינרלים אל-מתכתיים ■ מוצרי גומי ופלסטיק ■ מתכת בסיסית ומוצרי מתכת ■ תכשיטים וחפצי חן
---	--

היקף התעשייה הישראלית המקומית*

2010 אומדן	2009	
95	82.3	מכירות (מיליארדי \$)
40	35.0	מזה: יצוא (מיליארדי \$)
354	347	מועסקים (באלפים)
11,600	11,100	שכר (בש"ח)

* הגדרה זו של התעשייה אינה כוללת את פעילות התעשייה הישראלית בחו"ל (קווי ייצור ומועסקים).

למידע נוסף ניתן לפנות לצוות מחלקת המחקר הכלכלי:

דפנה אבירם-ניצן, מנהלת המחלקה
ג'ולי שדה זלצר, ראש תחום ניתוחים כלכליים
חגית שמריהו, כלכלנית המחלקה
אדי פרקנסקי, כלכלן המחלקה

טלפון: 03-5198806